

dro de conjunt aquí exposat, que demostra la filiació més complexa: cap lingüista no hi té dret.

PIGAL, pall. i ribag., 'mena de còdol, roc o penyal', origen desconegut o molt incert. □ 1.ª doc.: *DAg*.

«*Pigal*: cantal; «roc que cap a la mà» que el *DAg*. recull a la Conca de Tremp (Llimiana). «Bé n'havíem passat de tarteres en nostra excursió --- però totes elles compostes per grossos blocs o *pigals* ben segurs, s'anava saltant d'un a l'altre, adelantant ràpidament en son pas; però aquell era un munt de terregada menuda», J. Soler i Santaló, excursió cap a les Maleides i Alta Ribagorçana (*BCEC* xi, 306). *RVI*olant i Simorra, de la comarca del Flamicell, ho diu de pedres, rocs o còdols de dins de l'aigua: «El riu Flamicell --- fins a Senterada és molt pla i sense saltants, car no hi abunden els *pigals*, com al Bosia i altres rius pallaresos», «agafen manats de croca, i els van mullant a l'aigua, ensems que van picant fort en un *pigal* de dins del riu ---»; i una espècie de compost *sota-pigals*: «*PESCA a SARPADES*: aquest sistema, que encara avui està en ús, consisteix a anar palpant tots els *sota pigals* dels tolls de poca fondària dels rius ---» (*BCEC* xlv, 355, 358, 353). També l'usa J.Lluís Pallarès en *Pastors i Tempestes* (p. 9), en un context que suposa 'roca'.

A ell mateix li ho he sentit usar i explicar en diversos valors que no coincideixen en el matís: «no passeeu pel camí al peu de les penyes, on treballen els picapedrers, perquè podreu ensopegar amb un *pigal* dels que hagin rodolat de la muntanya», o sigui despresos amb barrinades o a cops de grans escarpres; aqueixos havien de ser més grossos que còdols de riu, i també podien ser més o menys cantelluts, potser no gaire per haver-se esmussat els cantells en rodolar. D'altra banda ho explicava dient que és un còdol de riu o riera, de formes arrodonides, a diferència del roc, que és cantellut; i, com a exemple: «tira-li un *pigal*» dita d'un pastor a un altre, parlant d'un cap de bestiar (1963). Crec que no hi hem de cercar una explicació que ho redueixi a una unitat semàntica perfecta; perquè, en tot cas, en alguns llocs dels que ho he sentit, s'apartava netament de la idea de 'còdol arrodonit de riu'. Més aviat, doncs, hem de creure que hi concorren matisos diversos.

Corrent per l'alta muntanya de la Vall de Bof: «si baixave un *pigal* d'estos nos matarie» (Bof, 1953); eren blocs formidables. Ho sento diverses vegades a la Vall de Llessui (1959), on hi ha, de més a més, petrificat a la toponímia, el *Pas dels Pigalets*:¹ de tot plegat es dedueix que allà designa o pot designar roques més o menys remarcables en el terreny. Igual deu ser en el veí poble de Caregue, on hi ha un indret anomenat *Lo Pigal Blanc* (1959). Inequívocament en el Pallars mitjà, a Montcortès, on m'assenyalaven de lluny: «La Buiga de Muntaner és allí: en aquells *pigals*» i s'hi veien grosses roques soltes (1959). Va seguint en el Flamicell, així mateix, en aquest sentit: «Els Pallers de Sallente són uns grans *pigals*», Cabdella (1959); a Reguard dues partides dites *Lo Pigal Pla*

i *Lo Pigal Fallat*, o sigui 'esquerdat, mig partit' (1957); i a Cérvoles de Flamicell, a propòsit del Serrat del *Pigal Gros*, m'explicaven que «*pigal* és un granit» (1957).

Sigui això ben exacte mineralògicament o no, de tota manera cal reconèixer-li valor aproximat, car a Estac i a Senterada vaig reconèixer el *pigal* com a roca de pinyolenc. Cosa molt semblant a la Ribagorçana, per sota del Pont de Suert. Sinó que allà la terminació varia: és *pigall*. Hi ha una Font del *Pigall*, ben coneguda, en una obaga del terme de Betesa. I també a St. Orenç me'n digueren una igualment; com que són termes adjacents (aquest més a l'Est dins la vall, i de terme en part menys alt), poden ser totes dues la mateixa sense poder donar-ho per segur, perquè la de Betesa és a l'alta muntanya del terme. A Betesa m'expliquen que són «unes roques granulades que es troben en els barrancs». El *DAg*. recull també *pigall* «palet de riera», però a Gerri, en el Pallars mitjà.

Ajuntem encara al dossier un mot local de la Vall d'Aran, que ignoren la major part dels aranesos (fins alguns dels de vocabulari més ric): només en donaven raó directa en el terç central (Marcatosa): a Betlan definiren un *pigau* com una cabana de pastors voltada de precipicis, p. ex. el *Pigau de Salauba*, afegint que la «Cabana de Betlan és també un *pigau*»; en el pròxim poble de Vila, un dels informants més desperts i vells: «vol dir el mateix que *pleta*, però cal que sigui sota un pic»; a l'extrem inferior de la vall, a Canejan «vol dir muntanya embarrancada», però no es diu ací sinó a Marcatosa, i a Vila també aclarien «es paraula antiga i importada de Pujòlo» (però a Pujòlo, capdamunt de la vall, no en vaig trobar notícia, 1934).

Quant a l'etimologia, hi ha massa pocs elements per pronunciar-se. Cap certitud de trobar mots emparentats fora del nostre domini. Cap a la punta Nord del domini llenguadocià, hi havia un molí avui derruït: *Lo Molin de Pigal*, que consta en doc. de 1629 (terme de St. Santín, prop de Maurs, a l'Orlhaguès, prop del límit amb el dept. del Lot: Amé, *Dict. Topogr. du Cantal*); per més que els vells molins es trobessin sovint en trajectes de gorgues dels riuets, on sol haver-hi penyals, és un indicati massa vague, i pot haver-hi una mera paronomàsia.

Més palpable el contingut semàntic del gall-port. dial. *pigarro* en el N. de Portugal i E. de Galícia: «haste que sustenta a cabeçalha do carro de bois» (Leite de V., *Opúsc.* ii, 504), 'suport de la llança del carro o carreta' a Braga i Alto Minho (Krüger, *W. u. S.* x, 78), 'pal o grossa clavilla que travessant verticalment el timó de l'arada la subjecta a la traiga del jou' a l'Est de Lugo (Ebeling, *VKR* v, 112). Això no és gaire diferent d'un pilar, i el *pigal* en alguns llocs s'acosta també a la forma d'un pilar, si bé de pedra. Però no coincidint gaire el significat, i no essent igual la terminació també aquí hem d'accontentar-nos amb una incerta conjectura.

No nego que s'entreveu la possibilitat de relligar el mot en una forma o altra amb l'arrel expressiva *PIK/PĪKK-* de *PICAR* (puix que el grup de *PIGA* amb